

III RIIGIKOGU

4. istungjärk. **Protokoll nr. 113 (23).**

1927. a.

III Riigikogu koosolek 15. detsembril
1927. a. kell 10.

Kokku on tulnud 89 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Tõnisson**, siseminister **J. Hünerson**, välisminister **H. Rebane**, sõjaminister **N. Reek**, rahaminister **A. Teetsov**, haridusminister **A. Mõttus**, teedeminister **A. Kerem**, kaubandus-tööstusminister **J. Holberg**, põllutöominister **O. Köster**, kohtuminister **T. Kalbus**, töö-hoolekandeminister **K. Soonberg**.

Päevakord:

1. Komisjonide täiendavad valimised.
2. Riigi majandusnõukogu täiendavad valimised.
3. Vabariigi Valitsuse deklaratsioon.
4. Kaubalaeva deki juht- ja meeskonna sõidu seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.
5. Riigi 1918./19. a.a. eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.
6. Riigi 1920. a. eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.
7. Riigi 1921. a. eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.
8. Vabariigi Valitsuse vastamine Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma arupärimisele raudtee küttelaos seadusvastaste töötingimustega töölepingu maksmapaneku kohta.
9. Vabariigi Valitsuse vastamine Eesti tööliste partei Riigikogu rühma arupärimisele ärevustekitavate kuulujuttude laialilaotamise kohta.
10. Kaitseväeteenistuse seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
11. Rahva tervishoiu korraldamise seadus — III lugemisel.
12. Patendimaksu seadus — III lugemisel.
13. Riigi Teataja seadus — II lugemisel.
14. Tapamajade ja liha järele vaatuse seaduse § 13. muutmise seadus — II lugemisel.
15. Rahvusvahelise automobiilide liikumise konventsiooni kinnitamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
16. Vanade õpetajate toetusseadus — sotsiaalkomisjoni ettepanek.

17. Veneaegsete õpetajate pensioniseadus — sotsiaalkomisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**, pärast abiesimees **R. Penno**.

Sekretäri kohal abisekretär **O. Liigand**, vahepeal sekretär **M. Juhkam**.

Koosolek algab kell 10.20 min.

Juhataja **K. Einbund**: Avan Riigikogu koosoleku.

1. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõu ja esitise kohta.

2) Vabariigi Valitsuse esitis sõjaseisukorra maksvuse tähtaja kinnitamise kohta — riigikaitse komisjoni.

2. Komisjonide täiendavad valimised.

Nähtava enamusega valitakse riigi majandusnõukogu seaduse komisjoni **J. Tõnissoni** asemele **K. Kornel** (rhv); üldkomisjoni **T. Kalbuse** asemele **M. Juhkam** (töer); koosseisu komisjoni **T. Kalbuse** asemele **A. Anderkopp** (töer); kriminaalseadustiku komisjoni **T. Kalbuse** asemele **A. Tammann** (töer); Vabariigi Valitsuse ja ministriumide korraldusseaduse komisjoni **T. Kalbuse** asemele **A. Tammann** (töer).

3. Riigi majandusnõukogu täiendavad valimised.

Nähtava enamusega valitakse riigi majandusnõukogusse **A. Tupitsa** asemele **J. Teetsov** (põl), **J. Tõnissoni** asemele **K. Kornel** (rhv) ja **M. Kurtschinsky** asemele **P. Baranin** (vn + sks).

4. Vabariigi Valitsuse deklaratsioon.

Riigivanem **J. Tõnisson**: Austatud Riigikogu liikmed! Riigikogu kutsel tööle asudes, on minul au Vabariigi Valitsuse nimel järgmist deklareerida:

Sekretär **O. Liigand**: Riigikogu juhatusel on tulnud ja komisjonidesse antud: 1) 1927./28. aasta kulude ja tulude lisaeelarve nr. 2 — eelarve-komisjoni.

Nähtava enamusega valitakse riigi majandusnõukogu seaduse komisjoni **J. Tõnissoni** ase-

mele **K. Kornel** (rhv); üldkomisjoni **T. Kalbuse** asemele **M. Juhkam** (töer);

koosseisu komisjoni **T. Kalbuse** asemele **A. Anderkopp** (töer);

kriminaalseadustiku komisjoni **T. Kalbuse** asemele **A. Tammann** (töer);

Vabariigi Valitsuse ja ministriumide korraldusseaduse komisjoni **T. Kalbuse** asemele **A. Tammann** (töer).

Nähtava enamusega valitakse riigi majandusnõukogusse **A. Tupitsa** asemele **J. Teetsov** (põl), **J. Tõnissoni** asemele **K. Kornel** (rhv) ja **M. Kurtschinsky** asemele **P. Baranin** (vn + sks).

Riigivanem **J. Tõnisson**: Austatud Riigikogu liikmed! Riigikogu kutsel tööle asudes, on minul au Vabariigi Valitsuse nimel järgmist deklareerida:

Vabariigi Valitsuse tegevusekava lähteko-
haks on veendumus, et iseseisva riigi välja-
kujundamise suurte ülesannete edukas teos-
tamine ja paljude raskete aastate järele lahe-
damate majanduslikkude olude kättevõitmine
nõuab käesoleval silmapilgul kogu meie rahva
tegujõu töölerakendust, laialiste hulkade tegu-
võime tõusu, üldise töötahte elustust ja tar-
vilikkude töövõimaluste loomist, ühtlasi aga
ka iga ülearuse jõukulutuse kõrvaldamist meie
rahva- ja riigimajapidamise alal.

Et meie rahva laiemad hulgad võiksid
nendele harukordsetele jõupingutustele an-
duda, peab kõigepealt kindlustatud olema
meie riigi julgeolek.

Välispoliitika alal tahab valitsus selleks
vabariigi vastu rahvusvahelises elus senist
poolehoidu kinnitada ja uusi sümpaatiad
võita.

Valitsuse ligemate päevamurede hulka sel
alal kuulub Eesti-Läti liidu teostamine, püüdes
seniseid läbirääkimisi eriti tolliuniooni teosta-
mise alal soovitava lõpule viia.

Vabariigi Valitsus tahab erilise hoolega
jätkata seda südamlikku koostööd poliitilisel kui
ka majanduslikul alal, mis peab ühendama
Eesti ja Soome vennasrahvaid. Läbikäimise
süvendus majanduslikul alal vastastikkuse alu-
sel ligindab teineteisele kõige tugevamini
mõlemat rahvast, keda sidumas veresugulus ja
ühised kultuurialused.

Eesti ja Poola valitsuste vahel seni muut-
matult püsinud sõbralikku koostööd tahame
meie sihikindlalt edasi arendada, sest Poola
rahvaga on iseseisval Eestil küllalt ühiseid
huvisid.

Oma idanaabriga Nõukogude Venega tah-
hab Vabariigi Valitsus üldise vahekorra kor-
rektuse juures ka majanduslikke suhteid välja
arendada vastastikkuse alusel, silmas pidades
mõlema maa õigustatud huvisid.

Lääne suurte demokraatiatega ja Skandi-
naavia rahvastega, kellega meid iseseisvuse-
võitluse päevist ühendamas sisemine sümpaatia,
tuleb meil vastastikku majanduslikku läbi-
käimist järjest süvendada.

Saksamaaga loodab Vabariigi Valitsus leida
ühise keele niihästi kaubalepingu eeltööde
alustamiseks, kui ka vaidluse all seisvate küsi-
miste lahendamisel.

Vabariigi Valitsus ei saa eriti headmeelt
avaldamata jätta, et rahvasteliidu abil, kelle
mõjuvat toetust Eestile meie siinkohal tänuga
meelde tuletamata ei saa jätta, korda on läinud
sõjaseisukorda Poola-Leedu vahel lõpetada,
mis kahtlemata oma mõju avaldamata ei jäta
Balti liidu mõtte edasiarenemisel, mille täht-
samaks sihiks on rahu kindlustamine Ida-
Euroopas.

Riigikaitse alal tahab Vabariigi Valitsus
jätkata ettevalmistamist üleminekuks üheaas-
tasele väeteenistusele, nõnda et lühendatud
teenistuseaeg algaks sügisel 1928. a.; jõudu
mööda ehitada väeosade kasarmuid, eriti õppe-
ruume, et võimalik oleks lühikese teenistuse-
aja juures korralikult õpetada kaitseväge;
teostades koolinoorsoo sõjalist õppust vasta-
valt 1926. a. vastuvõetud kaitseväeteenistuse
seaduse nõuetele, hõlbustada väljaspool kooli
seisvatele noortele sõjalist ettevalmistust; tar-
vilikku rõhku panna meie kaitseväge juhtiva
koosseisu kutselisele ettevalmistusele; riigi
kandjõu kohaselt täiendada kaitseväge tehni-
list varustust, eriti õhu- ja rannakaitse alal,
selleks ära kasutades iseäranis kaitseväeteen-
istuseaja lühendamise teel saadavat kokku-
hoidu.

Vabariigi Valitsus tahab alaliselt valvel olla
seadusliku korra ja kodanikkude julgeoleku
kaitseks. Et valveorganid võiksid oma üles-
andeid sel alal hästi täita, tahab valitsus jätkata
nende nõuete kohast väljaarendust.

Omavalitsuste tegevuse arendamiseks tah-
hab Vabariigi Valitsus rõhku panna maaoma-
valitsuse lõpliku väljakujundamise peale, asu-
des esimeses järjekorras valla omavalitsuse
arendamisele elujõuliseks maaomavalitsuse alg-
üksuseks. Et omavalitsused suudaksid oma
ülesandeid ja majanduslikke kohustusi kanda,
selleks tulevad neile seadustega kindlustada
tarvilikud sissetulekud. Vabariigi Valitsus
asub omavalitsuste maksuseaduse kokkusead-
misele, niipea kui üldine maksusüsteem välja
arendatud.

Vähemusrahvustele põhiseadusega kindlustatud
emakeele tarvitamise õigust tahab Vaba-
riigi Valitsus korraldada Riigikogule esitatava
seaduseelnõuga.

Vabariigi Valitsus tahab riigi ja kiriku vahe-
kordi korraldada maksvate seaduste alusel,
misjuures esilekerkivad võimalikud lahkumi-
nekud lahendatakse seaduses ettenähtud korras.

Perekonna-nimekirjade sisseadmist oma-
valitsuste juures tahab valitsus nii arendada,
et seda ülesannet täide saata ilma uute kulu-
deta. (L. Raudkepp, krst: Noh, see on
raske!)

Erilise ülesandena võtab Vabariigi Valit-
sus oma tegevusekavasse valitsusaparaadi üm-
berkorraldamise ühes asjaajamise lihtsustami-
suga ametiasutuste ja ametnikkude võimkonna
kindlaksmääramisel, silmas pidades aja ning
kulude kokkuhoidu.

Vastava kava tahab valitsus nii kiires korras
ette valmistada; et oleks võimalik ministee-
riumide arvu ja koosseise juba tuleva eelarve-
aasta algul kokku tõmmata ja sellega kulud
riigivalitsemise alal vähendada.

Üldise õigusekorra ja seaduslikkuse kindlustuse huvides tahab Vabariigi Valitsus ette valmistada meie laialipillatud seaduste kodifikatsiooni, ja Vene ajast maksvate seaduste, nagu nuhtlus- ja tsiviilseadustiku eestistamise ning meie olude kohase ümberkujundamise kiires korras lõpule viia.

Hariduse alal tahab valitsus soodustada rahulikku arenemist, edasi ehitades ja parandades, kus tegelik elu on esile toonud puudusi.

Alghariduse alal tulevad luua soodsamad võimalused kooliruumide soetamiseks riikliku ehitusefondi abil; ellu viia avalikkudes algkoolides tarvilikuks saanud parandused; maksmat panna uued algkoolide õppekavad ja täienduskooli arendada vastavalt kodanikkude kutsetöö vajadustele.

Keskhariduse alal tuleb jätkata õppekavade väljatöötamist ning kasvatus- ja õppetöö viljakuse tõstmist; kutsehariduse alal tuleb kutsekoolide võrgu arendamise kõrval eeskätt korraldamisele võtta tehnilise hariduse küsimus täies ulatuses ja lahendada tööstusõpilaste küsimus.

Õpetajate ja koolinõunikkude uued palga- ja seadused tulevad maksmat panna ja esitada õpetajate teenistusseadus; uuendada maa ja linna koolivalitsuse korraldus.

Vabahariduse alal tuleb ergutada ja toetada seltskondlikkude organisatsioonide ja asutuste algatust ja tänuväärte tööd.

Teadusliku uurimistöö ja kunstilise loomingu käekäiku tahab valitsus tähelepanelikult jälgida ja juhtida riiklikult toetust eeskätt sinna, kus eeldused töö viljakuseks kõige paremad.

Riigimajanduse alal tahab Vabariigi Valitsus rahareformi kiires korras lõpule viia.

Välislaenu kasutamine peab sündima meie majanduseelu nõuete kohaselt, silmas pidades põllumajanduse, tööstuse ja kaubanduse krediidi nõudeid. Selle kava läbiviimisel tuleb ühenduses rahareformiga kiiresti ellu viia riiklikkude rahaasutuste ümberkorraldamine. Välislaenu kasutamisel ja rahareformi teostamisel tuleb selle eest hoida, et ei hävitataks elujõulisi ettevõtteid; riikliku krediidi korralduse teel tuleb raha juhtida elujõulistesse ettevõtetesse rahvamajanduslikult kasulikkudel aladel, selle kõrval ühtlasi abinõusid tarvitusele võttes ja soodsaid tingimusi luues era- ja väliskapitali juurdevooluks meie rahvamajandusse.

Tunnustades riigi eelarve tasakaalu üheks riigimajanduse alusnõudeks, tuleb kulude alal teostada järjekindlat kokkuhoidu.

Maksustamise alal tuleb revideerida maksustuse aluseid ja korda ning arendada mak-

sustust õigluse põhimõtte ja riigikassa nõuete kohaselt, ühtlasi maksustuse süsteemi lihtsustades ja maksuaparaati korraldades vastavalt meie oludele.

Tulumaksu progressiooni tõus tuleb vähendada, kuigi selle tagajärjel maksu kogusumma ajuti väheneks.

Tolliseadustikku tuleb revideerida, rahandus- ja majanduspoliitika nõudeid silmas pidades.

Tollitariife olukorra nõuetele kohandades tuleb võimaldada aktiivsemat tegetsemist kaubalepingute sõlmimise alal, et selle abil luua soodsamaid tingimusi meie toodete väljaveo suurendamiseks ja arendamiseks.

Elukalliduse vähendamiseks loeb Vabariigi Valitsus tarvilikuks alandada sisseveetolle esimese järgu tarbainete pealt.

Põllumajanduslikud väljaveotollid tulevad kaotamisele võtta.

Ühistegevust ja seltskondlikku omaabi tahab Vabariigi Valitsus heasoovilikult toetada.

Põllumajandus, mis on meie rahvamajanduse kandvamaks aluseks, nõuab meie majanduspoliitikalt erilist tähelepanu. Meie põllumajanduse igakülgne väljaarendamine peab maareformi ja maakorralduse lõpuleviimisel erilist hoogu saama maakultuuri süvendamise ja laiendamise teel.

Maakorralduse alal tahab Vabariigi Valitsus arendada riiklikust maatagavarast eraldatud maakohtade üleminekut põliseks tarvitamiseks või omanduseks ning uute põllumajapidamiste loomist vabade riigimaade arvel, kui ka kultuurpinna suurendamise teel.

Eluasemete-kruntide loomist tahetakse jätkata eriti seal, kus leiduvad püsivamad töö- ja võimalused.

Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldusseaduse teostamist lõpule viies tulevad Popsiseaduses Saaremaal tegelikkude kogemuste kohaselt tarvidust mööda parandused läbi viia.

Asundus- ja teised põllumajanduslikud krediidifondid tulevad koondada üldisteks põllumajanduslikkudeks fondideks, mille kasutamise kord tuleb seadusandlikult kindlaks määrata.

Põllumajanduslikku krediiti tuleb eriti välja arendada maapanga kaudu. Seejuures tuleb krediitkassa küsimus nii lahendada, et riigile mitte uusi ülearuseid kohustusi kanda ei tule.

Põllumajanduse valmistusvõimet tuleb kõigi abinõudega tõsta, tarvilikku odavat talitusekapitali soetades, muid valmistusetegureid välja arendades ja põllumajanduslikku organisatsiooni ning tehnikat süvendades.

Põllutöö kutseesinduse otstarbekohane korraldamine tuleb võimaldada seaduse alusel.

Põllutöö kutschariduse alal tuleb riigi- ja erapõllutöökoolide seisukord elunõuetele vastava seadusega kindlaks määrata.

Valitsus tahab ikaldusest tekkinud raskuste vastu abi otsida.

Kalaasjanduse väljaarendus ühes sisevete kalariikkuse tõstmisega kalakaitse ja kalakasvatuse soodustamise teel tuleb tõsiselt käsile võtta.

Laevanduse väljaarendusele tuleb asuda tarvilikkude soodsate laevaliini loomise teel kodumaa ja välismaade sadamate vahel, et meie põllumajanduse saadusi kiiresti ja takistamata väliturule toimetada, ühtlasi aga meie meremeestele töövõimalusi muretseda ja meie rahvale uusi sissetulekuallikaid avada.

Tööstuse alal tuleb jätkata tööd kodumaa tööstuse edendamisel ja tema toodetele turu võitmiseks, revideerimisele võtta tooresmaterjalide sisseveo tollinormid nende alandamise suunas.

Kesk- ja väiketööstusele katsutakse avaraimaid krediitvõimalusi luua.

Nõuande ja seletuse teel tuleb püüda ära hoida uute tööstusettevõtete tekkimist, mille toodetele raske turgu leida.

Uute töövõimaluste loomiseks tuleb kavalikult kaasa aidata käsitöö, kodukäsitöö, kunstkäsitöö ja muu väiketööstuse eluvõimaste harude väljaarendamise teel.

Kaubanduse alal tuleb kodumaa tööstus-saaduste siseturgu kindlustada, selleks kaasa tõmmates kaubandus-tööstuskoda ja teisi kutse- ning seltskondlikke organisatsioone.

Katsutakse kaasa mõjuda väljaveokaupade kvaliteedi tõstmisele ja standardiseerimisele ning väike- ja kesktööstuse saaduste ekspordi korraldamisele.

Ühendusvahendite, eriti teede alal tahab Vabariigi Valitsus läbi viia uue maanteede seaduse, mis muu hulgas ette näeks naturaalkohustuse ärakaotamist I ja II klassi teede tegemisel järkjärgult riigikassa kandejõu kohaselt.

Sisemiste veeteede ja rannauhenduste korraldamisele kui ka välisliinide tekkimisele tahab Vabariigi Valitsus jõudumööda kaasa aidata: muu hulgas Riigikogule kinnitamiseks esitada rannasadamate kui ka sisemiste veeteede arendamise ja väljaehitamise kavad ning krediitimääramise seadused ja võtta eelarvesse vastavad summad eralaevaliini toetamiseks.

Olemasolevate raudteeliinide kasulikumaks ekspluateerimiseks ja kodanikkudele hõlpsamate liikumisvõimaluste soetamiseks raudteel tahab Vabariigi Valitsus arendada mootorvagnite ja mootorrongide liikumist.

Uute raudteeliinide ehitamisele tahab Vabariigi Valitsus asuda väliskapitali juurdetõmbamise teel.

Lennuühenduse arendamisel tahab Vabariigi Valitsus lõplikult selgitada, kas seda riikliku algatuse, või aga erakapitali toetuse teel edasi viia.

Postitalituste võrgu arendamist tahab Vabariigi Valitsus järgmise eelarve-aasta kestel lõpule viia ning telefoni kui ühe tähtsama ja kiirema ühendusabinõu levitamiseks riigi eelarve korras tarvilikke summasid kindlustada.

Tööpuuduse vastu tahab Vabariigi Valitsus tulevaste töövõimaluste otsimise kõrval järjekindlalt võidelda, koondades ja algatades talviseks tööpuuduse ajajärguks tarvilikke ja otstarbekohaseid riiklikke töid ning toetades samal ajal ja samaks otstarbeks ettevõetavaid omavalitsuse töid. Rutuliku abi muretsemiseks töötaoleku häda vastu esineb valitsus uute krediitide ettepanekutega.

Tervishoiu, hoolekande ja töökaitse aladel tahab Vabariigi Valitsus tööd nõnda jätkata, et uuendused oleksid meie rahva kandejõu kohased ja vastaksid sotsiaalse õigluse põhimõttele.

Tuleb ellu viia rahva tervishoiu korralduse seadus, sellele täienduseks tarvilikke eriseadusi järgneda lastes.

Töökaitse ja töövahekordade lahenduseks tehtud korraldused peavad olema õiglased ja erapooletud nii tööliste kui tööandjate suhtes.

Korterikitsikuse vähendamiseks tuleb kiire korras ära kasutada selleks otstarbeks juba määratud krediit, viimasele lisa muretsedes niisugusel määral, kui seda võimaldab riigi rahaline seisukord.

Oma tegevusekava Riigikogule esitades tunneb Vabariigi Valitsus selgesti, et temal korda läheb oma suuri ülesandeid edukalt täide viia ainuüksi sel korral, kui ta püüdeid on kandmas rahvaesinduse usaldus ja kaastöö, ühtlasi aga ka meie rahva enamuse elav poolehoid ja toetus.

Selles teadmises peab Vabariigi Valitsuse püüd olema alalises ühenduses Riigikoguga töötades meie rahva tahtmist õieti tabada ja selle teostamiseks õigeid teid leida, et siis riigivõimu demokraatlikkuse vaimus kindlalt ja julgelt käsitada meie rahva ja riigi kõrgemate huvide kohaselt.

L. Johanson (stp): Teen ettepaneku, pidada läbirääkimised Vabariigi Valitsuse deklaratsiooni üle järgmisel koosolekul. Järgmine koosolek pidada reedel, 16. detsembril s. a. kell 10 hommikul. (A. Anderkopp, tõer: Miks mitte täna?) Esiteks on deklaratsioon hilja kätte saadud ja teiseks on

ühele, kes väljaspool seisab, tükitöö alusel välja anda. Siis oleks teie arvates kõik korras olnud. (Vahelhüüe L. Johanson, stp poolt.)

Juhataja **K. Einbund**: Rkl. Johanson, palun kõnelejat mitte segada.

Teedeminister **A. Kerem**: Ma näitan, mis selle tagajärg oleks olnud. Tagajärg oleks see, et ettevõtja tahaks oma ettevõtjakasu saada ja järelikult tema, palgates töölisi selleks ettevõtteks, vaevalt saaks neile niipalju maksta, kui praegu raudtee maksab. (A. Jõeäär, stp: Aga teie koorite neid põhjalikumalt kui juudid koorivad.) Rkl. Jõeäär, minul on ka teenistuse suuruse kohta siin andmed olemas, ja teie võite nendega ka tutvuneda, kuipalju töölised on teeninud. Siin näeme, et keskmine teenistus on 7 ja 7½ tuhande ümber kuus. Nii et ka need arvud näitavad, et siin otstarbekohasuse seisukohalt välja minnes käesolev leping vastuvõetav paistab olevat nii töölise kui ka raudteevalitsuse seisukohalt.

L. Johanson (stp): Arupärijad vastusega rahuldatud ei ole, sest see seletus on ebaõige. Teen ettepaneku, pidada läbirääkimised järgmisel arupärimis-koosolekul.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

10. Vabariigi Valitsuse vastamine Eesti tööliste partei Riigikogu rühma arupärimisele ärevustekitavate kuuljuttude laialilaotamise kohta.

Siseminister **J. Hüneron**: Vastuseks Eesti tööliste partei Riigikogu rühma arupärimisele ärevustekitavate kuuljuttude laialilaotamise kohta, on mul au järgmist seletada: Esimese küsimise peale, kas on Vabariigi Valitsusel teada need „Päevalehe“ kirjutused, alates 5. augustist kuni viimase

ajani, milles räägitakse mitmesugustest kommunistide hirmutegudest ja kavatsustest, — vastan jaatavalt. Need kirjutused on teada. Nimelt ilmus „Päevalehes“ nr. 210 5. augustist s. a. artikkel kommunistliku salaorganisatsiooni juhi Leineri tabamise kohta, pealkirja all „Lahing põrandaaluse kommunistiga“. Samasisuline artikkel ilmus „Vaba Maas“ nr. 181, pealkirja all „Eesti kommunistliku partei juht surma saanud.“ Need kirjutused sisaldasid juurdluse andmeid, mille avaldamine on keelatud trükiseadusega. (A. Anderkopp,

toer: Ei ole õige! Valitsuse liige ei tohiks seda öelda, enne kui asi kindel ei ole.) Kohtupalati prokuröri ettekirjutuste põhjal 6. augustist s. a. nr. 2579 ja 2580 toimetati selles asjas juurdluse ja saatis Tallinna 1. jaoskonna rahukohtunikule, kes oma otsusega 9. augustist s. a. karistas „Päevalehe“ vastutavat toimetajat Georg Luigat ja „Vaba Maa“ vastutavat toimetajat Tõnis Tompi 25.000-margalise rahatrahviga või maksuõuetusel 6-nädalise arestiga kumbagi.

„Vaba Maa“ vastutav toimetaja on käskotsuse peale protesteerinud, ja asi tuleb kohtus otsustamisele, kui ma ei eksi, täna kell 12. Kuidas seal asi otsustatakse, seda muidugi ette teada ei ole, nõnda et, lugupeetud Riigikogu liige härra Anderkopp, kui ma ütlesin, et see kirjutus eeluurimise andmeid sisaldab, siis ma seda tingimisi palun võtta selles mõttes, et see näis nõnda olevat, ja protsess selle kohta käimas on. Kuidas see lõpeb, seda ma ei tea, ja selle peale ei saa valitsus mõju avaldada. Igatahes on Vabariigi Valitsus astunud need sammud, mis tarvilikud näisid olevat.

Edasi ilmus „Päevalehes“ kirjutusi kommunistide poolt toimetatud salaste tapmiste j.n.e. kohta, nagu seda oli artikkel „Saladusliku maja öudne kelder“ „Päevalehes“ nr. 222 17. aug. s. a. Selle kohta on politsei poolt juurdlus toimetatud ja saadetud kohtuvõimude korraldusse 24. aug. s. a. nr. 2364 all.

Mis puutub teistesse „Päevalehes“ avaldatud kirjutustesse kommunistide omavaheliste hõõrumiste ja intriigide kohta, siis ei sisaldanud need juurdluse andmeid ega otsekoheid näiteid kuritegudele, mida riigiasutused uurima peavad. Ärevust võisid nad tekitada ainult kommunistide ridades, mille vastu Vabariigi Valitsus ega ametiasutused kohustatud ei ole võitlema. Siseministeerium ega temale alluvad asutused „Päevalehele“ neid teateid andnud ei ole.

Eelöelduga pean vastuse antuks ka kahele viimasele arupärimises ettetoodud küsimisele.

H. Martinson (tp), kohalt: Arupärijate nimel teatan, et meie antud vastusega rahuldatud ei ole ja teen ettepaneku, läbirääkimised arupärimise puhul avada ühel järgmisel arupärimis-koosolekul.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

11. Kaitseväe-teenistuse seaduse muutmise Riigikaitse komisjoni aruandja komisjoni esimees **J. Laidoner**.

seadus—III lugemisel. Seaduseelnõu pealkiri ja sissejuhatus ühes I osaga võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(Vaata tekst protokoll nr. 112 (22), veerg 817—822.)

(II osa sissejuhatus.)

Aruandja **J. Laidoner:** Teen siin redaktsioonilised parandused: II osa sissejuhatus kolmandas reas enne sõna „muudetakse“ lisada: „ja § 48. lisa § 5“ ja enne „211“ kustutada „ja“ ning paigutada selle asemele koma.

Juhataja **K. Einbund:** II osa sissejuhatus kavatsen hääletada II osa lõpul.

II osa § 9., § 20. p. 1, §§ 21, 22, 37 ja 38, § 48. teine ja kolmas lõige, § 64. esimene lõige, § 66. p. 1, §§ 67, 68, 70, 71, 72, 135, 168, 169, 175, § 191. esimene lõige, § 192. kolmas lõige, § 211 ja § 48. lisa § 5. võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Juhataja **K. Einbund:** Asun II osa sissejuhatus hääletamisele ühes aruandja redaktsiooniliste parandustega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on II osa sissejuhatus vastu võetud.

III osa võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Juhataja **K. Einbund:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

12. Rahva tervishoiu korraldamise seadus III lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **J. Klesment.** Seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—33 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(Vaata tekst protokoll nr. 112 (22), veerg 822—840.)

A. Möttus (tõer): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Selle seaduseelnõu II lugemisel tegi rkl. härra Toomel ettepaneku, kustutada § 34., kuid see ettepanek on põhjendatud silmnähtavalt ekslikult, ja sellepärast võib selle tagajärjel tekkida suuri arusaamatusi. Nimelt põhjendas rkl. härra Toomel oma ettepanekut sellega, et § 20-das on lahendatud jaoskonnarstide palgaküsimus, ja on öeldud, kes ja kuidas palka maksab. Kuid rkl. Toomel on ära vahetanud maakonna ja linna arstid ja jaoskonna tervishoiu arstid. Käesolev paragrahv on ainuke paragrahv selles seaduses, mis käsi-

tab jaoskonna tervishoiu arstide palgaküsimust. Kui meie selle paragrahvi kustutame, siis jääb sarnane tühi koht seadusesse, mida täita ei saa ja mis tegelikult elus tekitab arusaamatusi, nõnda et meie oleme sunnitud lähemal ajal esitama selle seaduse muutmise seaduse ettepaneku. Iseenesest peab ütleva, et selle paragrahvi kohta olid komisjonis põhjalikud läbirääkimised, ja põllumeeste rühma esindajad ei väelnud selle paragrahvi vastu. Ja alles praegu rääkisid ühe põllumeeste rühma esindajaga, kes kinnitas, et see praegumaksev kord on. Siin ei ole midagi uut, käesolev seaduseelnõu fikseerib olukorda, mis tegelikult maksev. Nii et kulude suhtes uusi kohustusi omavalitsustele peale ei panda. Sellepärast leian mina, et juhuslikult Riigikogu pleenumis kustutada paragrahv, mis võiks seaduse iseloomu põhjalikult muuta, mis võiks seadusesse suure tühja koha jätta, ei ole otstarbekohane. Sellepärast panen ette, § 34 komisjoni poolt esitatud kujul vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund:** Rkl. Möttuselt on ettepanek, II lugemisel seaduseelnõust välja jäetud § 34. uuesti sisse võtta komisjoni poolt esitatud kujul, nimelt järgmiselt: „§ 34. Jaoskonna tervishoiu arstid saavad maa- või linnavalitsuselt, peale kindla palga, tasuta korteri, kütte ja valgustuse natuuras või nende puudumisel vastava rahalise tasu.“

Aruandja **J. Klesment** (lõpusõna): Neil motiividel, mis rkl. härra Möttus ette kandis, otsustas üldkomisjon selle paragrahvi sarnasel kujul sisse võtta, nagu ta komisjoni poolt esitatud. Et aga see Riigikogu üldkoosolekul II lugemisel teisiti otsustati, siis palun selle ettepaneku eraldi hääletada.

Juhataja **K. Einbund:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Möttuse ettepanek vastu võetud, — seega on § 34. uuesti seaduseelnõusse võetud.

§§ 35—40 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Juhataja **K. Einbund:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Vaheaeg kell 12.05 min. — kl. 12.25 min.

13. Patendimaksu seadus III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Sulg.** Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

(Vaata tekst protokoll nr. 112 (22), veerg 840—848.)

14. Riigi Teataja seadus — II lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **O. Gustavson.** Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Riigi Teataja seadus.

§ 1. Riigi Teataja on ametlik väljaanne, kus avaldatakse seadused ja rahvusvahelised aktid, seadlused, riigi- kui ka omavalitsusasutuste määrused, korraldused ning muud otsused, millel üldine sundiseloome, kui ka tähendatud asutuste igasugused teised korraldused, teadaanded ja kuulutused, samuti eraisikute teadaanded ning kuulutused, mis kuuluvad avaldamisele üldiseks teadmiseks vastavate seaduste järgi.

Peale selle võib Riigi Teatajas avaldada ka riigi- ja omavalitsusasutuste, samuti eraasutuste ja isikute eneste äranägemisel tehtavaid teadaandeid ja kuulutusi.

Riigi Teatajas avaldamisele ei kuulu kaitseväge koosseisud ning palganormid ja ohvitserideks ülendamised, auastmetes kõrgendamised, samuti auastmetes alandamised ja degradeerimised; kaitsevägeülemate ametisse nimetamised, ümberpaigutamised ja teenistusest vabastamised. Samuti ei avaldata Riigi Teatajas seadlusi, määrusi ja otsuseid, mis riigikaitse huvides sõjanõukogu äranägemise järgi peavad hoitama saladuses.

§ 2. Riigi Teataja ilmub kohtuministri otsekoohese järelevalve all kohtuministeeriumi väljaandel.

§ 3. Riigi Teataja jaguneb vastavalt sisule kahte ossa.

Esimeses osas avaldatakse: seadused, rahvusvahelised aktid, seadlused ning riigi- ja omavalitsusasutuste määrused, korraldused ning otsused, millel üldine sundiseloome.

Teine osa kannab nimetust: Riigi Teataja Lisa ning temas avaldatakse kõik teised teadaanded, kuulutused j. n. e., mis ei kuulu avaldamisele esimeses osas.

§ 4. Riigi Teataja esimesse ossa kuuluvad aktid avaldatakse üldise artiklite järjekorra numbri all, alates iga aasta 1. jaanuarist.

Riigi Teataja Lisa ilmub eraldi Riigi Teataja esimesest osast.

§ 5. Riigi Teataja esimeses osas avaldatavates valitsus- ja omavalitsusasutuste aktides peab vastav asutus määruse, korralduse või otsuse teksti ees ära tähendama aluse, mille põhjal määrus või korraldus välja antud või otsus tehtud.

§ 6. Kohtuministri ülesandeks on selle järgi valvata, et Riigi Teataja esimeses osas avaldamisele kuuluvad riigi valitsusasutuste määrused, korraldused ja otsused:

- 1) tuleksid selleks õigustatud asutuse poolt;
- 2) vastaksid välistele ning sisemistele tehnilistele nõuetele; ning

3) et neil oleks vastav seaduslik alus.

Kui kohtuminister leiab, et määrus, korraldus või otsus ei vasta esimeses lõikes tähendatud nõuetele, jätab ta niisuguse akti avaldamata, teatades sellest saatjale asutusele ja ära tähendades mitteavaldamise põhjused.

Kohtuministri keeldumisotsuse peale võib vastav asutus kaevata Vabariigi Valitsusele, kes teeb lõpliku otsuse.

§ 7. Omavalitsuste määruste suhtes teostab eelmise (6) paragrahvi esimeses lõikes ettenähtud järelevalvet siseminister vastavates omavalitsusseadustes ettenähtud alustel.

§ 8. Kui seadluses või määruses eneses ei ole ette nähtud teist tähtaega või avaldamise viisi, hakkab ta maksma kümnendal päeval peale avaldamist Riigi Teatajas.

Erandid on ette nähtud vastavates seadustes.

§ 9. Riigi Teataja kaasannetena antakse:

1) Riigikohtu üldiseks teadmiseks avaldatavad otsused ja seletused;

2) kohtuministeeriumi korraldusel hiljemalt viie aasta järele kokkuseatavad süsteemilised nimestikud ja üldised sisujuhid maksivate seaduste, seadluste ja määruste kohta, — ja

3) kohtuministeeriumi poolt tarviduse järgi teatud alade kohta kokkuseatavad seaduste ja määruste eriväljaanded.

§ 10. Riigi Teataja esimesse ossa kuuluvad aktid avaldatakse tasuta.

Riigi Teataja Lisan avaldamise eest võetakse maksu: kohtuasjades tehtavate kuulutuste ja teadaannete, samuti kõikide teiste, nii riigi- kui ka omavalitsusasutuste ja eraisikute kuulutuste ja teadaannete eest kohtuministri poolt maksmapandavate takside kohaselt.

§ 11. Kohtuministril on õigus määrata riigi- ja omavalitsusasutuste teadaannete ja kuulutuste liike, mida võib avaldada võlgu.

Juhtumistel, kui lootusetu on asjaosaliste isikute käest teadaande või kuulutuse maksu sisse nõuda, võib kohtuminister avaldamise maksu ära jätta sellekohase vaesusetunnistuse põhjal, mille välja andnud rahukohtunik, kohalik omavalitsus või politseikomissar.

§ 12. Maksuta avaldatakse kohtu, politsei ja hoolekandeaasutuste teadaanded ja kuulutused:

1) Riigikohtus arutatavates kriminaalasjades;

2) kriminaalasjades: isikute ülekuulamisele ning otsuste kuulamisele kutsumise kohta

ja leitud tundmata surnute (kr. kp. s. § 348.) üle;

3) hoolekande asutuste asjas, eestkoste ja hoolekande asutamise asjus, samuti ka eestkoste ja hoolekande lõpetamise üle, ja

4) Riigikohtu istungite päevakorra kohta.
§ 13. Riigi Teataja esimese osa vihiku esimene lehekülg kannab ülal keskel riigivapi kujutust, selle all nimetust: Riigi Teataja, ning selle all vihiku järjekorra numbrit, mis algab igast 1. jaanuarist, ilmumise aasta ja kuupäeva ning sisukorda.

Riigi Teataja teise osa vihik kannab pealkirja: Riigi Teataja Lisa ning vihiku järjekorra numbrit, mis algab igast 1. jaanuarist, ilmumise aasta ja kuupäeva ning selle all sisukorda.

§ 14. Riigi Teataja ilmub tarviduse järgi.

§ 15. Iga esimesel poolaastal ilmunud Riigi Teataja kohta avaldatakse tähestikulised sisuhid — üks Riigi Teataja esimese osa, teine Riigi Teataja Lisa kohta. Iga aasta lõpul avaldatakse samuti sisuhid terve viimase aastakäigu kohta.

§ 16. Riigi Teataja esimest osa võib tellida ja osta ka lahus Riigi Teataja Lisast ja kaasannetest, samuti võib lahus osta ja tellida ka § 9. tähendatud kaasandeid.

§ 17. Riigi Teataja tellimise ja üksiku numbri kui ka eraldi müüdavate osade hinna määrab kindlaks kohtuminister arvesse võttes tegelikke kulusid.

§ 18. Riigi Teataja esimese osa kohta ei ole maksvad trükiseaduse eeskirjad.

Riigi Teataja Lisa kohta on maksvad trükiseaduse eeskirjad, välja arvatud §§ 6. ja 7.

§ 19. Kõigis maksvates seadustes tuleb kõikide teisenimeliste ametlike teatajate, nagu seaduste ja valitsuse korralduste kogu, Senati Teataja ja Kubermangu Teataja, asemel lugeda Riigi Teataja.

§ 20. Kõigis maksvates seadustes kuulustuste ja teadaannete avaldamise kohta Riigi Teatajas ettenähtud maksumäärade asemel tulevad vastavalt kohaldamisele kohtuministri poolt maksmapandud taksides tähendatud määrad.

§ 21. Käesolev seadus hakkab maksuma 1. jaanuaril 1928.

§ 22. Käesoleva seaduse maksmahakkamisega kaotavad maksvuse:

1) Ajutine seaduste ja administratiivsete korralduste väljaandmise ja väljakuulutamise kord („R.T.“ nr. 1 — 1919.);

2) Seaduse kaitsevägedesse puutuvate sõjaväe seaduste ja määruste väljaandmise korra kohta põhiseaduse § 81. põhjal („R.T.“ nr. 1 — 1922.) § 5 ühes märkusega;

3) Senati asutusseaduse (S.K. I k. 1917. a. väljaanne) § 237 märkuse lisa, ja

4) Kubermangu üldise asutusseaduse (S. K. II k. 1892. a. väljaanne ja 1912. a. järg) §§ 529—559.

15. Riigikogu järgmise koosoleku aja ja päevakorra kindlaksmääramine.

Abiesimees **R. Penno** (korra kohta): Juhatuse nimel teen ettepaneku, pidada Riigikogu järgmine koosolek täna kell 6 p. l. (Päevakord prot. nr. 114/24.)

Vanade õpetajate toetusseadus II lugemisel ei tule täna arutamisele, kuna töö-hoolekandeminister on soovinud mõningaid tehnilisi parandusi teha ning täna õhtul ei ole tal võimalik neid parandusi ette kanda. Teen ettepaneku, pidada Riigikogu järgmine koosolek täna kell 6 sellepärast, et eelarve-komisjonile võimalust anda tööd teha, nagu seda eelarve-komisjon on soovinud.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

16. Tapamajade ja lihajärelvaatuse seaduse § 13. muutmise seadus — II lugemisel.

Omaavalitsuse komisjoni aruandja **A. Toomel**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Tapamajade ja lihajärelvaatuse seaduse § 13. muutmise seadus.

Tapamajade ja lihajärelvaatuse seaduse § 13. ühes märkustega (R. T. nr. 108 — 1923. a.) muudetakse ja pannakse maksuma järgmiselt:

§ 13. Avaliku ja eratapamaja juhataja loomaarst, samuti ka tapamajade tegelikud lihajärelvaatajad loomaarstid tapamajades, kus liha saadusi väljaveoks valmistatakse kinnitatakse ametisse tapamaja omaniku ettepanekul loomatervishoiu peavalitsuse poolt. Loomatervishoiu peavalitsus võib mõjuvatel põhjustel ülaltähendatud tapamaja loomaarsti ametist tagandada, hoiatades tapamaja omanikku loomaarsti tagandamise eel. Loomaarstid peetakse ülalt tapamaja omaniku kulul.

Tapamaja loomaarstid peavad enne ametisse astumist loomatervishoiu peavalitsuse poolt kindlaksmääratud aja jooksul tegelikult töötanud olema mõnes suuremas tapamajas lihajärelvaatuse alal.

17. Rahvusvahelise automobiilide liikumise konventsiooni kinnitamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **J. Sikkar:** Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud rahvusvahelise automobiilide liikumise konventsiooni kinnitamise seaduse on üldkomisjon läbi vaadanud. Muudatusi ette võetud ei ole. Teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

18. Vanade õpetajate toetuse seadus — I lugemisel.

Sotsiaalkomisjoni aruandja **J. Voiman:** Vanade õpetajate toetus seadus on esitatud sel põhjusel, et on olemas vanu õpetajaid, kes Vene ajal teenisid, aga Eesti vabariigi ajal teeninud ei ole, ja sellepärast ei kuulu pensioniseaduse alla. Terve hulk neist õpetajaist on raskes seisukorras. Mõned saavad toetust hoolekande poolt, mõned haridusministeeriumi summadest, suurem hulk on aga toetuseta. Ülekohus oleks neid toetusest ilma jätta, kuid pensioniseaduse alla on neid raske viia, sellepärast on otstarbekohane korraldada asja eriseadusega. Selleks on vastav seaduseelnõu esitatud. Sotsiaalkomisjon, läbi vaadates selle eelnõu, tegi temas ainult väikesed muudatused. Nimelt suurendati § 2-ses ettenähtud toetust 13 krooni võrra kuus, samuti jäeti Vabariigi Valitsuse ettepanekus § 4-as välja. Nende muudatustega võeti seaduseelnõu sotsiaalkomisjoni poolt vastu. Teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

A. Jõeäär (stp): Väga lugupeetud härrad rahvasaadikud! Käesoleva seaduse arutuse puhul tuleks kõigepealt lahendada põhimõtteline küsimus, kas veneaegsetel õpetajatel on õigus pensioni peale, või peavad nad leppima armuanniga toetuse nime all, nagu praegune seaduseelnõu seda võimaldab.

Minu arvates peaks mitte ainult vanadel Vene õpetajatel, vaid kõigil Eesti vabariigi kodanikkudel, kes Vene ajal pensioni välja teeninud, õigus olema Eesti vabariigilt pensioni saada vähemalt samal määral, kui seda Eesti vabariik maksab oma riigiteenijatele. Seda nõuab õiglus, ja minu arvates on see Eesti vabariigi kõlblik kohus.

Kui tööstuseettevõtte läheb üle uuele omanikule, siis läheb ühtlasi sellega viimasele üle

ka kohustus, maksta kõigile töölistele pensioni, kes tööstuseettevõttes ennem selle välja teeninud on. Ja kui Eesti riik võttis üle Vene riigilt territooriumi ühes kõigi seal olevate väärtustega, varandustega ja kodanikkudega, siis võttis ta üle ka kõik õigused, ja võttis sellega ühes üle ka kõik kohustused, vähemalt nende kodanikkude vastu, kes tema territooriumil elavad. Nüüd küsime: kas Eesti riik täidab neid kohustusi? Üksikute vastu küll, nende üksikute vastu, kes vähemalt üks aasta on Eesti riiki teeninud, ja sealjuures ei küsita, kas on ta enne sõda laia Venemaa lagendikel ametis olnud, või on ta oma tööjõudu ohverdanud, teenides Eesti riigi territooriumil. Kuid need üksikud olid igatahes veel tööjõulisemad, kui see suur hulk, kes ei suutnud enam Eesti vabariigi teenistusse astuda. Enamused olid juba vanad, jõuetud, ja ei saa nõuda, et inimene, kes juba Vene ajal pensionile lastud, uuesti peaks Eesti riigi teenistusesse astuma selleks, et õigustatud pensioni kätte saada. Selle enamuse vastu Eesti riik millegipärast oma kohustusi ei täida. Kuid selle enamuse hulgas on suur hulk neid, kes esimeses järjekorras õigustatud on pensioni saama. Need on vanad õpetajad, kes oma terve elujõu on ohverdanud praeguste põlvede kasvatamiseks. Meie õpetajate vahekorda seltskonnaga võiks osalt võrrelda vanemate ja laste vahekorraga. Vanemad annavad lapsele elu ja eluüalpidamise, õpetajad kasvatavad lapsed kodaniku ja annavad talle kaasa eluvõitluseks — teadmised.

Keegi korralik inimene ei jäta oma puudustkannatavaid vanemaid nende vanadusepäevil nälga, ja keegi korralik seltskonnaliige ei tohiks ka õpetajat, kellelt ta oma teadmised kogunud, nälgida lasta. See oleks suurim ülekohus ja seda kibedam tunda vanale õpetajale, et kodanikke, kes ta hoole alt läbi käinud, on arvuliselt küllalt selleks, et need võiksid talle vanadusepäevil mureta elu kindlustada.

Ma eeldan, et samuti, kui iga Eesti vabariigi kodanik, ka iga rahvasaadik mõne juures neist vanadest õpetajatest on koolis käinud, kes nüüd viletsuses vaevlevad ja paarituhandemargalise armuanniga peavad oma vanadusepäevil end toitma. Seda võime tegelikult armuanniks nimetada, sest ta reaalne väärtus vastab sellele, mis Vene ajal vallad oma vaestele toetusena andsid. Ja sellest peaks järeldama, et nii mõnigi vana õpetaja kahjuks omale kirstunaela on kasvatanud. Oleks viimne aeg seda ülekohut parandada ja anda tagasi vanadele õpetajatele nende seaduslikud õigused. Vanadel õpetajatel on õigus pen-

sioni peale. Neile aga pakutakse armuandi, kui ühiskonna hoolealustele.

Teine küsimus: missugusel määral tuleks pensioni maksta ja kust selleks raha saada?

Siin minu arvates ei või olla kahte seisukohta. Kui on tunnustatud — ja meie peame tunnustama — vanade õpetajate pensionisäämise õigus, siis peavad nad saama seda vähemalt samal määral, kui seda saavad teised õpetajad. Tegelikult oleks see pension veneaegsega võrreldes palju väiksem, kuid meie oludes anname seda, mida jõuame.

Meie naaberriigis, Lätimaal, saavad veneaegsed õpetajad pensioni ühesugustel alustel teiste õpetajatega. Mis takistaks meid samasugust korda maksuma panemast? Kas vast selleks raha ei leidu? Peaks leiduma, kui leidub muudeks otstarveteks.

Kui Eesti panga summadest, mis on õieti Eesti rahva ja riigi summad, mõne aasta jooksul 700 miljonit võimalik on kustutada, siis peab võimalusi leitama õpetajatele paari-kümne miljoni maksmiseks, seda enam, et see raha ei lähe rahvamajandusele kaduma, nii kui Eesti panga sajad miljonid, mis välismaale rännanud, vaid see raha jääb oma rahva sekka.

Vastavalt neile põhjendustele esinen teisel lugemisel parandustega, mis kokkukõlas minu poolt esitatud veneaegsete õpetajate pensioniseadusega.

(Koosolekut hakkab juhutama abiesimees **R. Penno.**)

V. Hasselblatt (sks): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Üldiselt võiksin ühineda nende seletustega, mida praegu andis rkl. härra Jõeäär. Päris õige on tema poolt üles-tõstetud küsimus, kas on meil selle seaduse puhul tegemist karitatiivse, heategeva tegevusega või teatavate kohuste täitmisega. Olen arvamisel, et siin ei ole tegemist karitatiivse tegevusega, vaid siin tuleksid kohused täita. Ma olen arvamisel, et selle seaduse maksvust ei tuleks piirata ainuüksi õpetajate kohta. Ma küsiksin, mispärast postijaamaülemad, posti-telegrahvi-telefoni ametnikud, raudteeametnikud, kes on Eestis teeninud, ei ole õigustatud pensioni saama? Nad on selle maa heaks tegutsenud, mis praegusel ajal on meie riigi territoorium. Kui meie arvame, et pensioniõiguslikud on isikud, kes üks aasta on teeninud Eesti vabariigis ja varem, ütleme 24 aastat, Siberis või Turkestanis, siis peame neile isikutele ja ametnikkudele, kes teeninud eluaeg sellel samal Eesti pinnal, samasuguse pensioni maksuma. On teada, et mitmed vanad õpetajad on pensioni saanud, ja õpe-

taja, kelle kasvandikkude hulgast oli vist 4 ministrit, saab ainult 1.000 marka kuus toetust.

Edasi tahaksin puudutada küsimust, mispärast riik kannab nii vähe hoolt selle eest, et inimesed, kes on teeninud eluaja kirikut, ma mõtlen siin emeriteeritud kirikuõpetajaid, toetust saaksid. Konsistoorium seletab, et neil tuleb nõuda toetust riigi käest, riik — et konsistoorium neid on kohustatud toetama. Ja nii on nad täiesti ilma pensionita. (M. Juhkam, tõer: Kui konkordaadi teeme, siis tasume.) Kui konkordaadi selle jaoks teha, siis võib olla ei rahulda see neid, kes seda nõuavad.

Nii näeme, et siin ilmkahtlemata on tegemist riigi kohustusega, mitte armuanniga, muu seas ka sellepärast, et riik on väga palju endise Vene riigi ja endiste seisuste ja omavalitsuste varandusi omandanud, muidugi tasuta. Ma arvan, et need summad ja varandused igatahes kohustavad meid neid kohustusi täitma vanade ametnikkude suhtes. See kohustus on õnneks kerge, sest ta on ajutine, ja selle tõttu, et meie niikaua oleme viibinud — 1919. a. saadik pensioni mitte maksnud — lõpeb väga ruttu. Need inimesed, kes tunnustatakse pensioniõiguslikeks, ei ela ometi jumal teab kui kaua, ja ühel heal päeval oleme kohustustest vabad, kuid sellejuures oleme täitnud kohustuse, mis meie riiklikku prestiihi võib tõsta, kuna annetuste andmine on nii mõnelegi õpetajale ja teistele ametnikkudele häbistav. Minu arvamise järgi selle seaduse vastuvõtmine sarnasel kujul, nagu ta esitatud, ei ole meie riigile suureks auks.

V. Grigorjev (vn): Господа народные депутаты. Русская фракция охотно будет поддерживать настоящий законопроект, ибо он несколько улучшает положение одной категорий старых служаков старого времени.

Мы не согласны, что одновременно с этим законопроектом не приняты во внимание другие категории старых служаков.

Наша фракция высказывает пожелание, чтобы и другие категории пенсионеров были бы удовлетворены в скором времени. В Латвии приняты все категории, а не одни учителя. Следует и нам поступить так, как сделали латыши. Решение это справедливое.

L. Johanson (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Ma pean väga tarvilikuks, et vanadele õpetajatele, vanadele riigiametnikkudele pensioni antakse ja saan aru neist põhjendus-

test, mis ette tuuakse. Need põhjendused peavad paika. Aga peale nende on meie riigi kohustuseks, et maksuma panna teine pensioniseadus. Sarnane pensioniseadus, mille põhjal saavad ka töölised ja teised teenijad, kes erateenistuses, pensioni. (K. Tonkman, põl: Kõik pensioni alla võtta.) Jah, kõik tulevad pensioni alla võtta. See ei ole midagi uut, vaid rohkem kui 30 riigis on vanaduse ja töövõimetuse pension maksuma pandud. Meil on ka sellekohased lubadused antud deklaratsioonis, millele omal ajal alla kirjutas tolleaegne riigijuht härra Päts. Neid lubadusi on antud ka siit Riigikogu kõnetoolilt, kui riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioniseadus arutamisel oli. Ka praegune Riigivanem härra Tõnisson kõneles sel puhul üksikute riigiteenijate pensioni alla võtmise vastu ja ütles, et tema selle poolt saab olema, et edaspidi kõik selle seaduse alla käiksid.

Meil on palju vanu töölisi, kes mitte 10 või 15 aastat, vaid 30, 40 ja 50 aastat on töötanud, kuid mingisugust toetust üldse ei saa. Peab küsima, kuhu jääb see nõndanimetatud sotsiaalse õigluse mõõdupuu. Kui vaatame seadusi, mis varem välja antud, siis peab ütleva, et see sotsiaalse õigluse mõõdupuu on järjest kõveramaks ja kõveramaks muutunud. (K. Tonkman, põl: Kust see raha tuleb?) Härra Tonkman küsib, kust see raha tuleb. Aga kust see raha tuleb, mis teie annate üksikutele isikutele pensionimaksmiseks? Eesti riik ei ole nii rikas, et ta võib 300—400.000 üksikutele isikutele pensioni maksta. Kui õiglasel normil maksuma pannakse ja üksikutele isikutele niisuguri summasid ei määrata, siis oleks võimalik ka neile pensioni maksta, kes nüüd 1.000 marka ja vähem saavad, või päris ilma on. Kui üldse sellest kõnelema hakata, kuidas meie riigi rahatagavaru kasutatakse, siis tuleks küll vaadata, mis otstarbeks ja kuhu need rahad on läinud ja kuhu need riigisummad on ära külmanud. Mina arvan, et ükski ei saa selle vastu vaielda, et kõigil kodanikkudel peavad meie riigis ühesugused õigused olema. Meie riigis ei tohi olla eesõigusi ega paheõigusi juba põhiseaduse järgi. Kui ühe kihi kohta tunnustatakse, et neil on õigus pensioni saada, teiste kohta seda aga ei tunnustata, siis on see juba teatud liigi eesõigustamine, mis juba põhiseaduse järgi lubamata. Kui aga siis sarnaseid seadusi maksuma pannakse, siis saan mina sellest aru, et see ei ole eesõigustamine, vaid et üldist kindlustamist tahetakse teostada järk-järgult, ja see on tehniliselt põhjendatav. Aga eitada ei tohiks seda, et kõigile kodanikkudele, kellele see tarvilik, pensioniõigus antakse, ja sinna poole tuleb ka tüürida. Minu arva-

tes on töö-hoolekandeministeeriumi ülesanne — vastav projekt kalevi alt jälle välja tuua. Kalevi alla on selle üks endine minister matnud. Kava on enam-vähem põhijoontes valmis ja selle teostamine oleks üheks tähtsamaks reformiks meie riigi sotsiaalses olukorras. Tuleb mõelda selle peale, et maksuma pannakse üldine pensioniseadus, mitte aga üksikuid liike jupikaupa soodustada, nagu seda seni praktiseeritud. Kõigil kodanikkudel peavad ühesugused õigused olema ja ei tohiks eesõigustatud olla. Õigus pensionisaamiseks on ka neil töolistel, kes meie rahva hariduseks suure töö ära teinud, kes aga nüüd raskes seisukorras. Kui neile toetust anda ei suudeta, siis tuleks neil minna kerjama, nagu see tänapäev viisiks saanud.

M. Laarman (põl): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Minu arvates on põhjendatud nõue, et vanade õpetajate, kooliõpetajate kohta samasugune põhimõte pensioni suhtes vastu võetaks, nagu teiste pensionäride suhtes, see on, et neile riigi poolt toetust ei määrataks, vaid et nad pensioni alla arvataks. Seda nõuab lihtsalt õiglus! Kui vaadata meie riigi saamise ja tekkimise lugu peab tunnistama, et meie riigi aluse panemisel just kõige rohkem kaasa on aidanud meie rahva kooliõpetajad, kes sel korral väga viletsates tingimustes töötama pidid... (J. Piiskar, stp: Kas sellepärast härra Lattik Teid vihkaski?) ... ja töötanud on. Mina ei tea, kas härra Lattik nende vanade kooliõpetajate peale mõju sai avaldada, vahest ehk härra Piiskar ise kõneleks sellest, kuidas härra Lattik mõju nende peale avaldas, kuid minu arvates ei puutu praegusel korral see asjasse. Kui härra Lattik neid vanaaegseid kooliõpetajaid enne sõda surus, on see väga kahetsemisvääriline asjaolu, kuid ega see asja ei paranda ega vanadelt kooliõpetajatelt pensionisaamise õigust ära ei võta.

Peaasi on aga see, et suur hulk õpetajaid raskes seisukorras on, ja et seda seisukorda parandada tuleks. Kui nad siiani on saanud toetust 1.000 marga suuruses, siis on see niivõrt väike summa, et vanad õpetajad selle läbi aidatud ei ole.

II Riigikogu kestel, kui arutusel oli pensioniseadus, oli mul juhus siit kõnetoolilt tähelepanu juhtida sellele, et kahe silma vahele on jäetud vanad kooliõpetajad, ja et selles suhtes tuleks tagantjärele parandus ette võtta. Kahjuks on aga see parandus viibinud kuni siiani! Kui võtame vanad õpetajad aga edasi riikliku toetuse alla, selle asemel, et neid täieõiguslikkudeks pensioniosalisteks arvata, siis on see neile alandav.

Peale selle algab niihästi valitsuse eelnõu kui ka sotsiaalkomisjoni ettepanek niisuguste sõnadega, mille järgi toetust antakse ainult töövõimetutele kooliõpetajatele ja neile, kellel ei ole varandust ega muud sissetulekut, millest eluüalpidamiseks jätkuks. Minu arvates on see norm iseäralik. Minu teada on kõik vanad kooliõpetajad töövõimetud, sest nad on enamalt jaolt kõik üle 60 a. vanad, ja selle tõttu ka arusaadav, et nad töövõimetud. Suuremalt jaolt on nad ka kõik kehvad ja ilma varanduseta, ja kui kellelgi oligi pisuke varandus, siis läks see ilmasõja ajal kaduma.

Kui seaduseelnõu II lugemisele tuleb, siis tuleksid siin teised normid võtta, ja ma toetaksin härra Jõeääre ettepanekut — eelnõu, kus vanadele kooliõpetajatele tahetakse pensioni anda. Kui suur see norm peab olema, selle üle võib mõtteid vahetada, kuid vanad kooliõpetajad peaksid olema teiste pensionäridega üheväärlised, ja nad peaks samasugusesse seisukorda asetama, kui need. II lugemisel võiks parandusi teha ning võiks ka teise seaduseelnõu arutamisele võtta. Kui enamus seda pooldab, võiks käesoleva seaduseelnõu komisjoni tagasi anda. Kindlat ettepanekut ma selle kohta ei tee ja ühtlasi teatan, et ma ei kõnele rühma nimel, vaid avaldasin isiklikult oma seisukoha.

K. Tonkman (põl) (kõneleja poolt läbi vaatamata ja parandamata.): Austatud Riigikogu liikmed! Põhimõttelikult ei kõnele ma pensioniseaduse vastu ega ka käesoleva seaduse vastu. Kuid ma tahaksin paari sõnaga vastata rkl. härra Johanson laiade käeliguuste peale. Rkl. Johanson tuleb kõnetooli ja ütleb, et vaadake, et põhiseadus on meile seda ette rääkinud, seda on õigus nõuda, kuid Teie ei taha anda. Nii ei saa asja võtta. Kui põhiseaduses mingi niisugune punkt sees on, siis leiab see ka täitmist, sest põhiseadus ei ole kuidagi viisi ühe kahe päeva jaoks tehtud ja ei saa oletada, et põhiseadus praegusel kujul ei leia teostamist, vaid aeg on niisugune ja võib olla, et see veel kaugemale läheb. Meie ei räägi sellest praegu. Aga meie peame praegu rääkima praegustest oludest ja käesoleval korral rahva maksujõust. See on ainult tähtis sel korral. Sest põhiseaduses ei ole sellest poolt sõnagi öeldud, et meie peame rahvale mitte tema kandejõu kohaselt maksud peale panema ja rahva seega hukatusse viima. Ei ole öeldud seal, et teostage hoolekannet ja andke pensioni nii, et riik hukka läheb. Siin on puht riigi olemasolemise küsimus.

Ma kriipsutan alla, et sotsiaalküsimused on puht meie riigi olemasolemise küsimused.

Kui tahetakse nende seadustega sotsiaalalal veel kaugemale minna, siis läheme meie uperkuuti, ja ei suuda oma riiki ülal pidada. Võtame meie hoolekande seaduse. Vaadake, missugused kohustused see peale paneb. Nüüd niihästi maa- kui ka linnaomavalitsused seisavad, nagu tummad laua juures, ja ei oska numbreid lugeda, mis see seadus neile peale paneb. Kui see seadus siin Riigikogus arutamisel oli, siis öeldi meie rühma poolt, et hoolekannet on vaja, aga et meie ei tohi niikaugele minna, et meie seda seadust teostada ei suuda, sest muidu oleme sunnitud seda pärast muutma ja panema kitsamatesse piiridesse. Kui oleks rahva maksujõud lubanud, siis oleks võimalik ja parem olnud seda pärast laiendada. Aga nüüd tuleb ümber pöördult, peab seda kitsamaks tõmbama. Öelge mulle, härra Johanson, üksainus omavalitsus, kes jõuab praegu hoolekande seadust terves selle ulatuses teostada.

Juhataja R. Penno: Rkl. Tonkman, meil on praegu arutusel vanade õpetajate toetusseadus.

K. Tonkman (põl): See on puht seesama küsimus, hoolekanne ja pension. Ja sellepärast kannan selle küsimuse laiemas ulatuses ette. Ei saa ainult ühe kitsa küsimuse juures olla, vaid peab näitama, kui kaugele on meil hoolekande ja pensioniseadustega mindud. Samasugune on ka käesolev seadus. Kui härra Johanson siin tähendas, et meie peame kõik töölised pensioniseaduse alla viima, siis juhataja ei teinud talle märkust, ehk küll tööliste pensioniseadus ei olnud siin arutamisel, vaid oli vanade õpetajate pensioniseadus. Ma arvan, et kui räägitakse põhiseadusest ja selle teostamisest ning üheõiguslusest, siis peavad ometi kõik kodanikud üheõiguslikud olema, sest pops kui ka väikekäsitöeline, kes oma töökojas tööd teeb ja võib olla väiksemat palka saab kui teised, peaks samuti pensioni alla käima. (L. Johanson, stp: Mina lähen kaugemale, tahan et Teie ka saaksite pensioni.) Kui meie sellest seisukohast välja läheme, siis peaks küsima, kes on need pensionimaksjad, kust peab see raha välja tulema. Rahade maksjaid kuskil ei ole. Edasi peaks härra Johansonil teada olema, kui ta tähendas, et üksikutele inimestele antakse 3.000.000 mk. pensioni. (L. Johanson, stp: Mis, 3.000.000 antakse?) Siin eksite, härra Johanson. Minu teada ei ole võimalik pensioniseaduse alusel kellelegi kolm miljonit anda. (L. Johanson, stp: Antakse ilma seaduseta.) Siis räägime, härra Johanson, hoopis teisest asjast,

aga mitte sellest, et seadusega antakse kolm miljonit. Need põhimõtted ei käi siia. (A. Schulbach, tõe: Need Teid ei huvita.) Huvitavad küll, aga ma arvan, kui ma sellest kõnelema hakkan, siis härra juhataja ehk keelab mind. Ma räägin sellest siis, kui see küsimus päevakorras on. Praegu aga ei ole seaduse põhjal õigust niisugust pensioni saada, ja need väited ei ole käesoleva seadusega sugugi kokkukõlas. See on ainult lai käeliigutus, kui tahetakse öelda, et vaadake, mis kõik ei sünni. Meie pensioniseadus ja hoolekande seadus on liiga laialdased, aga nende seaduste põhjal ei ole võimalik niisugust pensioni maksta, nagu seda härra Johanson seletab. (L. Johanson, stp: On küll. — A. Schulbach, tõe: Ainult ilma seaduseta.) Peab ometi ikka mingisugune alus olema, aga et seaduse põhjal on antud sarnast pensioni, seda ma ei ole kuulnud. Ja väga huvitav oleks, kui härra Schulbach seletaks, kuidas 3 miljonit marka on pensionina välja maksetud. Minu teada seda igatahes olnud ei ole.

Teiseks, mis puutub kõrgemate ametnikkude pensionisaamisesse, siis võiks niisamuti öelda, kui läinud aastal riigiametnikkude palkade ja koosseisu arutamise juures ilmsiks tuli, kus kõneldi, et need kõrgemad riigiametnikud neelavad kõik miljardid ära, mis riigiametnikkude palkadeks maksetakse. Kuid seal selgus, et see sünnitab ainult ühe väikse protsendi tollest summast, mis maksetakse riigiametnikkudele, kuna suurem osa langeb alamate ametnikkude peale. On täiesti loomulik, et kõrgemad ametnikud, kes kõrgema ja vastutusrikkama koha peal on, ja kes kõrgemat palka saavad, peavad ka sellele palgale vastavalt kõrgemat pensioni saama. See ei ole mingisugune ebaloomulik seisukord, nagu härra Johanson arvab. Kuid, kui kõrgem pension ära võetakse ja madalamaks tehakse, siis on see protsent liiga väike, nii et teie sellega kuigi kaugele ei saaks.

J. Voiman (stp): Härra Tonkman ja tema mõtteosalised armastavad alati rääkida meie liialeminevast sotsiaalseadusandlusest ja seda igal võimalikul ja võimatul juhusel meelde tuletada. Härra Tonkman peab seda väga õigeaks, et meie vanadele õpetajatele ja üldse puudustkannatavatele isikutele ei peaks toetust andma, vaid parem mõnele kindralile mitmed ja mitmed miljonid kinkida, veel rohkem, mõnele töösturile sajadmiljonid margad võlasummast maha kirjutada. Ma tuletaksin härra Tonkmanile meelde, kuipalju on meil Eesti pangast antud laene maha kustutatud, korstnasse kirjutatud. Kas ei ole see teatud

ringkonna toetamine? Teie räägite meie sotsiaalseaduste liialeminemisest, kuid tuletage meelde, kas teie ei ole oma majanduspoliitika liiale läinud. Selle kohta pigistate muidugi silmad kinni, ja kui mõnesuguste inimeste elu ülalpidamiseks tarvis toetust anda, siis tulete rääkima — meil on sotsiaalseadusandlusega liiale mindud. Ma ütlen, meil on vähe antud ja tuleb püüda veel rohkem juurde anda, et inimväärilist ülalpidamist igale vabariigi kodanikule kindlustada. See on üks põhjapanev nõudmine meie riiklikus elus.

Seda peaksite teie meeles pidama ja mitte sarnaste demagoogiliste mõtetega välja tulema. Need väited, mis härra Tonkman ette toob, langevad täiesti ära. Sarnaste põhjendustega igatahes ei maksaks sealt ringkondadest tulla, kes ise kõige rohkem on saanud ja hoolitseb ainult selle eest, et isegi seadusevastaselt hakatakse meil miljoneid üksikutele inimestele kinkima ja välja andma. (Vahelhüüe paremalt poolt: Mis Teie räägite?) Lugege „Vaba Maast“.

L. Johanson (stp): Kui lugupeetud põllumeeste esindajad oleksid ka komisjonis sel seisukohal olnud, missugusel härra Laarman on, siis oleks pensioniseadus läbi läinud. Aga seal töid põllumeeste kogude esindajad ette, et kui hakatakse kõigile maksma, siis leidub vanade õpetajate hulgas neid, kes näevad Riigikogu seadusandluse üle, et neile antakse raha, kuna nad seda ei tahagi. Samuti vaieldi selle üle, et välja jääksid sõnad — kel ei ole varandust ega sissetulekut.

Kui on arvamine sarnaseks muutunud, et on tarvis pensioniseaduse alusel ühist mõõdupuud tarvitada teiste õpetajatega, kes on üks aasta teeninud Eesti riigi ajal, siis on loota, et see ettepanek läbi läheb.

Mis puutub üldse neisse väidetes, mida härra Tonkman ette tõi, siis ei tarvitse siin õpetajate suhtes vaidlema hakata, sest need vaated lähevad üksteisest lahku. Härra Tonkmani vaade on kõige paremini kokku võetud kongressil, kus ta ütles, et hoolekande seaduse peaveaks on see, et seal antakse inimestele õigus, aga ei ole asetatud sellele alusele, et inimesel on õigus ainult paluda. See on põhimõttelik vahe, ja siin ei minda välja sellelt seisukohalt, kas seadus vastab rahva nõuetele. Öeldakse: kodanikul on ainult õigus paluda toetust vanadusepäevil kui armuandi, ilma et tal oleks seadusega sel puhul mingisuguseid õigusi antud. Sama härra Tonkman, kes leiab õpetajate toetuse seaduse juures ja ka teistel aladel, et ei või rahuldada neid väiksemaid inimesi, on väga

rahul sellega, kui üksikud inimesed väga suurel määral saavad riigi hüvedest osa ja see näitab, kui lai üks südametunnistus olla võib: mida rohkem sa seda taod, seda laiemaks ta läheb just nagu vettinud pastlanahk. Aga see on ka ilmavaate küsimus ja ei ole sugugi võimata, kui selle juures vastolud tekiavad, nagu see härra Tonkmani juures ilmsiks tuleb. Ta sõdib riigikassa eest ühel puhul, teisel puhul jagab oma õnnistust, kui selle juures tegemist on nende ringkondadega, kuhu kuulub härra Tonkman. Härra Tonkman on kuri sel puhul, kui antakse toetusi seaduse alusel, kui aga suured summad on välja antud, siis leiab ta sarnasel korral vabanduse: olge head, andke ilma seadusteta. Tuleb järeldada, et õige kord on, kui pensioniseadust maksma mitte panna, aga üksikutele inimestele Riigivanema ja teistest summadest antakse pensioni ja mitmekordset toetust ilma seadusteta, nagu ajalehtedes kirjutatakse. See on ka seisukoht ja see seisukoht on täiesti kokkukõlas nende seisukohtadega, mis põllumeeste kongress vastu võttis Eesti põhiseaduse kohta.

K. Tonkman (põl) (Kõneleja poolt läbi vaatamata ja parandamata.): Austatud Riigikogu liikmed! Pean veel kord kategooriliselt alla kriipsutama, et mina kunagi ei ole kõnelelenud käesoleva seaduse vastu, ja tahaksin veel kord öelda seda, et mina kõnelesin nende liialduste vastu, mis rkl. Johanson ette tõi. Pean seda ka praegu tegema. Ei ole kunagi ükski põllumeeste kogu rühma liige pensioniseaduse ja hoolekande seaduse vastu olnud. Seda ei saa eitada, et need hädatarvilikud ei oleks, kuid pension ja hoolekanne ei tohi meie rahva maksujõule koormavaks ja ülejätkäivaks olla, vaid põllumeeste arvates ei saa mitte ükski hoolekande ja pensioni peale kõiki tulusid ära kulutada. Ja selles on meie lahku minekul. Meie rühm nõuab kategooriliselt, et peab olema teatud majanduslik bilanss, kus kõik nõuded rahuldatud saaksid, mitte aga ainult hoolekanne ja sotsiaalolukord, mille üksikud rühmad oma erialaks on võtnud. Härra Johanson rühm on omale erialaks võtnud hoolekande. Nii ei saa meie seda küsimust otsustada. (Vahelhüüe O. Liigandi, rhv poolt.) Jah, härra Liigand, Teil seisab meeles see maanteede seadus. Ilma Teie nõusolekuta võetakse see seadus vastu ja katsuge seda Riigikogus läbi kukutada. Meie peame selle seaduse vastu võtma ja põllumeeste pealt teoorjuse ära kaotama. See ei ole kord, kui põllumehed panete orjama, et seda oma kasuks kasutada.

Mis puutub Eesti panka ja nendesse teistesse küsimustesse, millest rkl. Johanson rää-

kis, siis ma ei saa sellest rääkida, sest juhataja ei anna mulle selleks sõna. Niipalju ütlen ainult, et minul on Teile palju rohkem ette heita, kui Teil minule. (L. Johanson, stp: Aga mina sain sõna.)

Kui siin ette toodi, nagu oleksin mina öelnud, et meie sotsiaalseadused on need, mis riigi kandejõu ära kurnanud, ära hävitanud, siis ei ole see õige. Mina ei öelnud seda, vaid palusin ära näidata, kuidas on võimalik seda hoolekande seadust teostada. Ma ütlesin, et kui tahate hoolekande seadust täiel määral teostada, siis nõuab see omavalitsuse eelarves tervelt 80%. Need seadused söövad ära kõik omavalitsuse sissetulekud. (J. Piiskar, stp: Kes sööb ära?) Hoolekande seaduse teostamine. (Naer pahemal pool.) Mis seal naerda? Nüüd naerate selle üle, et hoolekande seadus nõuab kulu. Naerate seal, kus midagi naerda ei ole. (O. Pukk, põl: Nad naeravad end välja. — L. Johanson, stp: Hoolekande seadus võeti nii vastu, nagu valitsus esitas, pidage seda meeles, härra Tonkman.)

Nii näeme, et käesoleval korral ei ole meie ega keegi püüdnud tõendada, nagu ei vajaks vanad kooliõpetajad pensioni. Need on inimesed, kes on omal ajal rohkem tööd teinud, kui praeguse aja õpetajad, kes ainult koolituppa jäänud ja kes arvavad, et ainult koolitoas haridust levitatakse. Need vanad kooliõpetajad on kõik Eesti riigi häda- ja murepäevad läbi elanud. Nii et meil ei tule meelde seda öelda, et need inimesed pensioni ei vääri, kuid meie oleme nende suurte käeliigutuste vastu, mis sotsialistid tahavad teha. Olen kindlas veendumuses, et kooliõpetajad, kes rahva muresid näevad ja neist osa võtavad, ja kuidas maa ning töötav klass suurte puudustega võitleb, tunnevad, kui palju riik pensioni maksta suudab. Ärge tulge nende eest kurtma, küllap nad ise kõnelevad oma eest, ja ka meie teeme seda!

(Sekretäri kohale asub sekretär **M. Juhkam.**)

O. Liigand (rhv) (fakt. märk.): Rkl. Tonkman tähendas oma praegulõpetatud kõnes, nagu oleksin ma maanteede seaduse läbi viimise vastu. Pean selle väite täiel kujul tagasi tõrjuma. Mina ei ole maanteede seaduse vastu ialgi olnud. Oma vahelhüüdes tähendasin, kui härra Tonkman ütles, nagu tegutseksid nad ikka ainult bilansi piirides, et põllumeeste kogude ettepanek maanteede seaduse asjus bilansi piiridest välja läheb. Tähendasin seda selle kohta, et nende ettepaneku järgi maanteede seaduse teostamine

läheb maksuma miljardi marga ligidale, kuna Vabariigi Valitsus on jõudnud selleks näidata ainult umbes 450 miljonit marka, mida Vabariigi Valitsus arvab võivat riigi kanda võtta.

Härä Tonkmani väide, nagu oleksin mina maanteede seaduse vastu, on täiesti ekslik. Olen alati maanteede seaduse läbiviimise poolt olnud, muidugi ainult riigi kandejõu kohaselt.

(Sekretäri kohale asub abisekretär **O. Liigand.**)

Aruandja **J. Voiman** (lõpusõna): Sotsiaalkomisjonis olid Vabariigi Valitsuse poolt esitatud vanade õpetajate toetamise seadus ja rkl. Jõeäär poolt esitatud veneaegsete õpetajate pensionieelnõu arutusel. Komisjon asus seisukohale, et tuleks abi anda vanadele õpetajatele toetuse näol ja ainult neile, kellel ei ole varandust ega muud sissetulekut elu ülalpidamiseks.

Sellelt seisukohalt välja minnes võttis sotsiaalkomisjon aluseks vanade õpetajate toetuse seaduse ja suurendas Vabariigi Valitsuse poolt ettenähtud tasu.

Mis puutub rkl. Hasselblatti väitesse, et peaksid toetust saama ka vanad kirikuõpetajad, siis võib sellest kõnelda üldise pensioniseaduse arutamisel. Kui tahetakse kirikuõpetajatele toetust anda, siis tuleks ka teistele seltskonnategelastele toetust määrata, sest riik ja kirik on üksteisest lahutatud ja kirikuõpetajate peale tuleb vaadata nüüd kui seltskonnategelaste peale.

Juhataja **R. Penno**: Aruandjalt on ettepanek, vanade õpetajate toetusseadus I lugemisel vastu võtta. (Hääletatakse.) Näh-

tava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud 3-päevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

19. Veneaegsete õpetajate pensioniseaduse arutamisel äravõtmise.

Sotsiaalkomisjoni aruandja **J. Voiman**: Kuna sotsiaalkomisjon käesoleva küsimuse arutamisel aluseks võttis „vanade õpetajate toetusseaduse, siis sel põhjusel esitab komisjon rkl. Jõeäär ettepaneku — veneaegsete õpetajate pensioniseaduse — arutamisel äravõtmiseks Riigikogu päevakorrast. Teen sellekohase ettepaneku sotsiaalkomisjoni nimel.

A. Jõeäär (stp): Maksva kodukorra järgi on see ettepanek arusaadav, kuid ma pean sellejuures tähendama, nagu eelmise päevakorra-punkti juures seletasin, et II lugemisel kavatsen pealkirja ja vastavate paragrahvide juures parandus-ettepanekuid teha, mille vastuvõtmise tagajärjel kujuneks pensioniseadus minu poolt esitatud kujul. Palun oma ettepanekute kohta enne II lugemist seisukoht võtta.

Juhataja **R. Penno**: Sotsiaalkomisjonilt on ettepanek: „Riigikogu otsustab: „Veneaegsete õpetajate pensioniseadus“ (Rkl. A. Jõeäär ettepanek — paljundus nr. 328/218 — 7. XI 1927. a.) arutamisel ära võtta.“ (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Päevakord on läbi. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 13.55 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Einbund.**

Abiesimees **R. Penno.**

Sekretär **M. Juhkam.**

Abisekretär **O. Liigand.**